

24 *Excusatio non tam de facili procedit in jejuniis particularibus, ut in Quadragefimatis.*

Quibus ex caussis à Jejunio observantia homines excusentur, ac primo de causa respectu xatis.

QUESTIO III.

Tameris Jejunium, ut alias diximus, ex præcepto Ecclesiæ impositum omnes obligat sub pena mortalis peccati. D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 4. & eum fecuti DD. universi. *Lefthus ubi alias dub. 6. Filiucc. ibid. cap. 6. vers. Primo quer. num. 104. tamen excipitur quicunque rationabiliter, & legitime impeditus est. impediri vero dicimus a 2 liquem ad ejunandum quandomque abstinentiam & inediā jejunii quandomque obseruantam, ita difficulter ferre solet, ut inde vel corporis salutē aliquid notabilis mali imminent, vel etiam anima falso aliquo modo periclitetur, vel majus aliquod bonum intercipiat. sed posterioribus his impedimentis omisiss, nos de prioribus loquamur, nam de his verba facere ad Medicum maxime spectat. Sunt ergo impedimenta, quæ legitime à jejunio exculant etas, morbus, labor, paupertas. nam si quod aliud simile est ad hæc reduci potest, quoniam autem non cuiusvis hominis est cognoscere sufficientiam horum impedimentorum, idcirco in his decidens Medicus judicium expoficit, secundum cuius sententiam aut dispensari, aut obligari ad jejunium personas contingit, nam alias nulla opus est dispensatione, ubi cauſa excusationis est evidenter iusta. D. Thom. quæst. 147. art. 4. *Filiucc. ubi supra vers. 17. art. 4. ad secundam. & ex eo Azor. Inſtit. moral. c. 17. vers. Secundo queritur. Lefthus ubi alias dub. 6. vers. Ob candeſca cauſam, Filiucc. ibid. cap. 6. num. 110. vers. Dico primo. Fernand. in examen. Theol. Moral. loco cit. num. 20. Ratio est etiam, quam cum D. Thoma ibidem omnes affigunt, nempe quod, ut Hipp. lib. 1. Aphor. 14. dicebat. Qui crescunt plurimum habent calidi innati, & ea de re plurimo agent alimento, aliter impeditur hoc corporis augmentum cum notabili vita præjudicio, quod Ecclesiæ evitare studet: nam, ut addit ibid. Hippocr. plurimo agent alimento, quia alioquin corpus absumitur, quoque ergo corpus augmentum recipit, cuius rei communis terminus esse solet in pluribus, & secundum plurimum tertium septennium exactum, onde ea de re adolescentes tunc temporis dicuntur, ob plurimi alimenti necessitatem ad debitum augmentum aſsequendum, à jejunio obligatione ex indigena Ecclesiæ soluti sunt in ætate hujusmodi constituti.**

Sed videndum est, quod prætermisum à nonnullis ex Canonitis video, num ab omni conditione jejunii tales sint exempti, nimur, & à qualitate ciborum, & à quantitate tam con-

QUESTIO III.

tinua quam discreta, & à constituta hora refecionis: certum enim est, corporis augmentum non impediri ab observantia cuiuscunque conditionis iudicenter, sed tantum à diminuta quantitate ciborum, nam ab eorum mutata qualitate non videtur augmentum impediti, quia calor ob ipsam ætatem conditionem maxime fortis, & vegetus cibos etiam difficiliores ad concoquendū, & modici nutrimenti, & natura excrementios, & pituitos bene concoquere potest, iisque optimè, & sufficienter nutrit, ita ut licet in qualitate forte evariet nutrimentum, quod carnes, ova, & lacticinia subministrant ab eo, quod à pīcibus, & aliis cibis Quadragefimalibus subministratur, tamen neque in quantitate forte minus est hoc, quam illud, nec quicquam notabilis derimenti ab hoc adolescentibus, & eorum corporum incremento emanare potest, cum ergo unusquisque teneat pro suis viribus, dummodo sit capax præcepti, in jejunio carnem aliquo modo macerare, non videatur, quod adolescentes sint à jejunio respectu qualitatē ciborum solati, ut bene prosequitur Azor. *ubi cap. 6. 17. vers. secundo queritur.*

Circa id Medicis partes non tranfgrediantur, si primo distinguendum dixerim, ac dividendam ætatem hanc, quæ à jejunio obligatione eximitur, in tria septennia, ac primum demus infantia, secundum pueritiam, tertium adolescentiam; juxta quam divisionem dicendum primo videtur, quod infantes, nempe qui in primo septennio sunt, ad nullam jejunii conditionem observantam cogi debent; ita ex Canonitis Azor. *ubi cap. 6. 17. vers. Tercio queritur.* & ex Medicis 10. Alph. à Fontech. in spec. med. Chir. lumin. 2. pag. 51. vers. dubium secundo. Prima ratio ad Canonitas, & Thologos pertinens, est Intellectus imperficiō, ob quam non sunt capaces meritorii cuiusdam actus, computantur enim inter eos, qui non sunt sanæ mentis, ut alias dixi lib. 1. tit. 1. q. 3. & lib. 2. tit. 1. q. 5. at quia sanæ mentis non sunt, incapaces habendi præcepti Filiucc. *ubi supra cap. 6. num. 104. Secunda ratio pertinet ad nos, & est, quia per subtractionem alimenti quomodoque factam, nimur vel per retardationem assumptionis ciborum per conuentas horas, vel immutatione eorum, qui majoris alimenti sunt cum iis, qui minus nutrit, vel diminutione quantitatis facilmente hujusmodi corporum calor resolvit, viribusque labefactans non modo eorum corporum augmentum retardari, sed perpetuæ valetudini ea subjici; quin etiam operationes omnes tam ad corpus, quam ad animalium pertinentes inde immuniti necesse est, & in summa maximum ac evidens præjudicium sanitati, & corporiculorum incommodi afferri potest.*

Amplianda insuper hæc conclusio in pueris 12 etibus, non non modo ipsi à jejunio obligatione eximantur, sed etiam eorum nutrices; nam lac, quod exsugunt, tale fit, quales sunt cibi, quibus Nutrices veluntur; argumento tex. in lib. 6. de morb. vnde. fct. 5. at præstat illud ex optimis alimentis confici, veluti ex carnis, & ovis, ex quadragefimalibus enim cibis absque dubio lac & copia minus, & in qualitate deteriorius, ac multis excrembris abundans generabitur juxta id quod docet Hipp. lib. 4. de morb. nu. 28. at ex his facile erit puerulos in morbos difficiles labi, quibus valde sunt in ea ætate obnoxii, & idcirco peccare potius, quam quicquam mereri ex jejunio nutrices dicendæ, cum illud in evidens 13

præ-

QUESTIO III.

De Jejunio, & Quadragefima.

præjudicium suorum puerorum emanare potest. Favet Azor. eod. cap. 17. vers. Sexta queritur. & ex nostris idem Alph. à Fontech. ibid. pag. 76. hoc tamen non in omni jejunio dixerim locum habere, sed in longo, & plurimum dierum, & maximè in Quadragefimali, 14 & idcirco restrigenda, ac limitanda tam principialis conclusio, quam eis ampliatio ad solam Quadragefiman, & diurniora jejunia, quam unici diei, natum nullum notabile præjudicium emanare alteratis potest, videlicet pueris lactentibus, aut ablactatis, si vel ipsi, vel eorum nutrices per unicum diem jejunium servent, quod ciborum tantummodo qualitatem, non vero quoad cætera, nam utrifice maximo damno efficit quicquam de quantitate subtrahere, aut refecionem retardare: bene quidem verum est grandiuſculis pueris, nimur quatuor anni majoribus, ut jejunio afflescant, aliquam subtractionem ab illo sanitatis discrimine fieri posse non quoad quantitatem, sed qualitatem, curando, ut solis ovis in jejunis particularibus, & in diebus Veneris, & Sabbathi contenti sint, & aliquando etiam in diebus majoris afflictionis ab his abstineant, si grandiores sint, & stomacho valido existant.

Dicendum quinto, in dispensatione jejunii respetu. **A**etas magnam habendam esse rationem temporis, & constitutionis ipsius anni, cum pro ejusdem temporis & constitutionis ratione stomachus plures aut pauciores cibos requirat, quod patet ex notissima Hippocr. sent. 1. Aphor. 15. dicente, ventres hyeme, & vere natura calidissimi, & somni longissimi, quapropter per ea tempora majora alimenta sunt exhibenda, & faciunt ad hoc, quæ inibi profecti Gal. in comm. & facit insuper alia ejusdem Hipp. sententia ibid. nn. 18. Neque ideo attendenda est temporis ratio respectu quantitatis continuæ, nempe ut in singulis refecionibus plurimum cibi offeramus, sed etiam respectu quantitatis discretæ, nempe ut plures in die cibos offeramus: notum enim est majorum quantitatē continuam requireti in hyeme, minorum in Aestate, discretam contra minorum in hyeme, majorum in Aestate, ut dilucide demonstrat Gal. in comm. pred. Aphor. 18. & ratio est ejusdem sanitatis caloris major, aut minor energia, ut ex Hippocraticis verbis in priori sententia palam fit. Per universalē ergo hanc ætatem quæ continetur spatio unius, & viginti annorum libentius, & absque ullo scrupulo calidis temporibus dispensare possumus jejunium quod multitudinem refecionis, & hora determinationem in comedendo, quam temporibus frigidis, ut verno, & hyemali.

Sed rursus quod majorē ætatem dubitatur, 19 quo anno senes à jejunio obligatione sint soluti, & dicendum cum Navarra, ubi supra. n. 16. ex Cajetano, quod etiam Medicis est acceptissimum, ex fenibus alios alii citius, aut serius impotentes fieri ad jejunium observantiam; nam licet notissima sit ea Hipp. sent. lib. 1. Aphor. 13. senes facilime jejunium ferre, id non promiscue de quibusvis fenibus veritatem habere docent Gal. & Philothæus ibi in comm. cum senes illi, qui extremam senectutem attingunt, nequamquam in jejunio dñi possint durare, unde Hippocratica sententia placet Galeno addere, quod senes ibi intelligantur ii, qui adhuc in primo senectute non pvererunt, & Hollerius ibidem, quasi interpretante Hippocratica sententiam ad Galeni mente vocem Gerontes verit, Senes non decrepitos, idque declarat postmodum in commento. Scio Cardanum in comment. prædicti Aphorismi à Galeni, & ceterorum opinione tantisper deviasse, & ingenuo quidem multa circa illum protulisse, sed nunc

Liber V.

ij. Aa his

his non est locus, videtur igitur dicendum, quod in ultima senio positi idcirco jejunum ferrum non possint, quia unica vice non tantum alimenti possunt assumere, quantum requireret necessitas: nam si plura alimenta unica vice subministrarent eorum calor, qui in extremo debilitatis est, ac peregrinus suffocatur, ut ipse Hipp., seq. Aphor. addebat, cum parum ergo assumere unica refectione cogantur, nescie habent non multo post nova refectione, aliter deficiunt, & in pravos affectus, immo in præproperam mortem labuntur. In quo vero ætatibus anno difficilior redditur haec jejuniu tolerancia, si licet his universale quamdam regulam prescribere, dicendum cum Medicis videatur, & præcipue cum Philotheo, & Hollerio ubi supra, a quinquagesimo ad sexagesimum facilius, ab inde difficilius jejunum suffici, unde recte, huic forte opinioni inoxi ipsi Canononite, translatio lexagelimo anno, omnes legitime exculari volunt, ut ex communis Azor. cap. 17. vers. 4. Labor est vehemens motus, dicitur ut nū seq. 5. Labor non fit ubi non est spiritum insignis inanitio. 6. Labor non solum corporis, sed etiam Animi est. 7. Labor Animi est justa causa non jejunandi. 8. Labor Animi, an corporis sit nōs refert, in magis hic, quam ille a jejuno excusare debet. 9. In labore tam corporis, quam Animi inedia evitanda. 10. Labor non solum progressus, sed futurus excusat. 11. Labor toleranter facit Mares, quam femine. 12. Eorsum qui animo laborant, quamnam jejunium difficulter sustinere possunt. 13. Animo laudantes ad quamnam jejuniu legem observandam teneantur. 14. Mechanici artifices a jejuno excusantur, & qui. 15. Nullus labor quantumvis vehemens ab obseruantia jejuniu respectu qualitatis ciborum excusat. 16. Cibus apponens convivis, vel advenis cibos veitos per casu mortaliter.

21. Verum enim vero minime tutum est illi, qui secundum conscientiam rectitudinem exculari vult, ab annorum numero se immunem facere, sed debet propriam tolerantiam, & vires cum confilio Medicis mensurare, & horum administriculo se ipsum regere. nam idcirco Azor. ibi supra, ex nonnullorum doctrina docet, Seunes jejunium servare debere quoique firmo, ac valido corpore sunt, nec ab eis obligatio inimicus esse, nisi adit etiam aliqua sensus etatis infirmitas.

Sed dato, quod senex jam sit solitus ob æta-
22 tem ab obligatione jejuniu, dubitari potest an ab omni jejuniu lege exceptus esse debeat, vel tantum ab unitate refectionis, & pro eo, quod ad Medicum

23 decidere pertinet, dicendum videtur, quod senes aut habent tantum difficultatem tolerandi jejuniu, ita ut nisi frequenter cibentur facile deficiant, & notabilem noxiam percipiunt, sed alia ex parte viribus sunt insigne, & stomacho medicoriter valido, aut fac difficultate jejunandi parent, sed alia ex parte valetudinariam vitam degunt, si que morbis, & incommode obnoxiam, qua alia semini sunt familiaria, aut denique utrumque habent impedimentum, nempe quia & valetudinarii sunt, & jejuniu difficulter ferunt, posteriores hi jure dispensari possunt quod omnia, cum a quacunque conditione jejuniu insigne sanitatis documentum recipere possint. priores vero ab hora determinata coctionis, & ab unitate refectionis inimicus absque scrupulo esse possunt, à qualitate ciborum non ita, quia qualitercumq; nutritur dummodo & quoties indigent, & hora competenter cibentur, omnne sanitatis incommode evitare possunt, neque necesse habent cibis, aut ovis jejuniu frangere. Qui in secundo loco ponuntur, licet à qualitate ciborum, & ab unitate refectionis illis dannum imminaret, & idcirco ab utraque conditione absolvri possint, tamen, ut eas, quae sece offert, abstinentiam occasionem, quantum in se est, obseruant, prædicti retardatione in horam jejuniu determinatam servare possunt; quod si in anteverione ejus horæ quicquam à jejuniu bus delinquitur, hos ipsos eodem modo delinquere putaverim, cum in jejuniu non observent abstinen-

tiam eo modo, quo possunt, ut uniuersus tenetur. Et cum his omnibus admonendum, quod licet in ultimo senio positi, ac maxime si valetudinarii sint, nulli omnino legi cuiusvis jejuniu teneri videantur, ob præproperam sanitatis amittendæ occasio-
nem, alii sacerdos non promiscue ab omni jejuniu soluti esse debent, sed ab iis, quæ pluribus diebus perduant, & præcipue Quadragesimali, neque enim hi nescie habent non multo post nova refectione, aliter deficiunt, & in pravos affectus, immo in præproperam mortem labuntur. In quo vero ætatibus anno diffi-
cillior redditur haec jejuniu tolerancia, si licet his univerale quamdam regulam prescribere, dicendum cum Medicis videatur, & præcipue cum Philo-
theo, & Hollerio ubi supra, a quinquagesimo ad sexagesimum facilius, ab inde difficilius jejunum suffici, unde recte, huic forte opinioni inoxi ipsi Canononite, translatio lexagelimo anno, omnes legitime exculari volunt, ut ex communis Azor. cap. 17. vers. 4. Labor est vehemens motus, dicitur ut nū seq. 5. Labor non fit ubi non est spiritum insignis inanitio. 6. Labor non solum corporis, sed etiam Animi est. 7. Labor Animi est justa causa non jejunandi. 8. Labor Animi, an corporis sit nōs refert, in magis hic, quam ille a jejuno excusare debet. 9. In labore tam corporis, quam Animi inedia evitanda. 10. Labor non solum progressus, sed futurus excusat. 11. Labor toleranter facit Mares, quam femine. 12. Eorsum qui animo laborant, quamnam jejunium difficulter sustinere possunt. 13. Animo laudantes ad quamnam jejuniu legem observandam teneantur. 14. Mechanici artifices a jejuno excusantur, & qui. 15. Nullus labor quantumvis vehemens ab obseruantia jejuniu respectu qualitatis ciborum excusat. 16. Cibus apponens convivis, vel advenis cibos veitos per casu mortaliter.

De Impedimentis Jejunandi ex causa laboris, & paupertatis.

Quæstio IV.

Q

Venadmodum verissimum est Hippocratis dictum illud 2. Aphor. 16. Vbi famis laborum non est, sic est contra verissimum & hoc est, ubi labor ibi famescendum non est; nam absumitur corpus à labore eodem. Hipp. afferente lib. 1. de Dieta. proprie spirituumque fit confortum, & cumulata inanitio, unde virum defectio, nisi habeant unde restauentur; idcirco legitimum impedimentum jejuniu visum est omnibus Canonitis est id, quod ex labore provenit. sed quia non omnis motus corporis, neque omnis ejusdem exercitatio laboris non meretur, ita ut excusare hominem legitime in hac re possit, cum non ex omni labore fiat pariter talis spirituum inanitio, quæ multa, & frequenti refectione indiget; idcirco videndum quid proprius sit labor, ut sciamus qui laborantes, aut se potius excertentes, ac moventes excusandi sint, qui non.

Gal. ergo Comm. 2. Aphor. 16. & Avic. in Cast. tract. 1. nn. 143. & ali definunt, labore esse vehementem motum, ego ad rem nostram malum addi, Laborum esse talum motum, ex quo notabilis spirituum inanitio fiat, & virum debilitatio. nam cum labor sit ex iis, quæ ad aliquid dicuntur, potest quidem homo vehementem motum facere, non tamen laborare ob validas corporis vires. patet hoc familarissimo exemplo, puer si stadium cucurrit labo-

Quæstio IV.

De Jejunio, & Quadragesima.

signi noxa, qui meditationibus scientie vacant, non ut discant, ut scholares, sed ut alios doceant, atque instruant, veluti sunt Lectores, Oratores, Concionatores, & ratio est, quia præter quod quod cum vehementi animi labore in his adjungit, iam aliquis corporis motus, certum est in ipso simplici animi labore hos multo copiosorem facere spiritum inanitum ex hoc, quod in meditando ea, quæ docere satagent, & in ordine disponendo, quo jam inventa auditoribus demonstrant, & in mille alias actionibus plurimum animus defatigatur, ad quod sequitur spiritum inanitum, unde hi proprie laborare dici possunt, at non ita scholares, qui tantum in simplici meditatione eorum, quæ vel ex ore, vel ex scriptis Praceptorum hauserunt sese leniter exercent.

Sed quod de Scholaribus dicimus, universaliter dictum est: nam si alii stomacho debiles sint, etiam si hoc ob ipsum studium eveniret, vel alii legitimum impedimentum jejunandi habeant, tunc tanto magis exculari possunt, non ex capite tantum alterius impedimenti; sed hujus ipsius, iij quoque qui gravibus negotiis, ac curis magnis impliciti sunt ob indefinitem Intellectus occupationem laborare dici debent, ex hoc capite exculari a jejuniu.

Sed ad quidam non teneri determinandum est Concionatores, Lectores, Oratores, & gravibus negotiis impliciti ex hoc capite nempe ex animi labore & videtur dicendum ab his tantummodo solutos esse, a quorum obseruantia insignem noxiam proprie latui expectare possent: ea vero à cibi retardatione, si determinata horam fervarent, & ab unitate refectionis facile resulteret, videant ergo Canonistæ, an jure ab utraque jejuniu conditione immunes esse, a ciborum vero qualitate non esse ex hoc capite solutos palam est, quia si quæ spirituum inanitio laborare fiat, ex facile quoque alimento restauratur; indiga enim natura promptissime quæcumque cibum admittit, & concoquit, ac suu consilii indigentie.

Porro qui corporeos labores subent, dummodo tales sint, ut inde corpus notabiliter debilitetur, omnes ac singuli insigni detrimentum ab abstinentia reportare possint. & idcirco omnes poene Mechanici artifices (nam ii, qui fedentaria nonnullas artes exercit facili excipi possunt, ut Scriptores sunt, Notarii, Bibliopole, Sutores, Chirothecari, Coronarii, Barbitonores, Nummularii, Crepidarii, Calceolarii, Gemmarii, aliisque his similes) à jejuniu maximam noxiam expectare possunt, unde omnes dispensantur. Filiac. cap. 6. num. 117. licet aliquos ex exceptis hic non excipiatur Azor. & citatis per emm. lib. 7. cap. 17. vers. Quæres etiam, & vere plurimi eorum etiam si fedentaria artem exercant, tamen facile ex labore inanitio, ut Sutores, Argentarii, Crepidarii, Calceolarii, hisque similes. Neque ex hoc quod laborantur ex Gal. 2. Aphor. 49. aliis unam tantum corporis partem valide exercet, aliis vero aliis, aliis autem aequaliter totum corpus moveat, idcirco minus unus quam aliis à jejuniu debet esse immunit, quia ut Galenus docet pariter in omnibus totum corpus exanimatur. Hi tamen omnes dispensari possunt ab unitate refectionis, non vero à ciborum qualitate; neque enim necesse est cibis, & ovis hujusmodi personis, sed reiterata tantum, & non retardata refectione, immo quia Quadragesimales cibi secundum plurimum magis in stomacho commorantur, &

- craftus præbent nutrimentum, sunt laborantibus magis idonei, & facit ad hoc Galeni auctoritas lib. 2. de san. ruer. cap. 2. unde supposito labore per se, nisi alia causa urgeat, quicunque aut animo, aut corpore laborant fine ullo sanitatis discrimine à carnis abstinentia possunt. ex quibus eam conclusionem elicimus, nullum laborem quantumvis vobis abstinenter ciborum in jejuniis excusat. Ceterum inter labores commorandus & ille est, qui ex coitu provenit, & cum uxori teneantur reddere debitum ex iustitia, videndum est, an hic labor vel perperus, vel quem perpeti debent, eos excusat à jejuniis. ac certum quidem est, ex nullo labore (nisi immoratus ac longus extiterit) tantum fieri spirituum inanitionem, quanta ex seminis effusione fit, itaque ubi ex coitu corpus insigniter debilitati conperiamur, certum est, misurum in modum jejuniū, maxime respectu quantitatis ciborum, nocuam esse posse, quandocunque ergo vel praegressus est, vel futurus est hujusmodi labor, licet hominem ab unitate confectionis excusat, nisi quid aliud magis adit, quod etiam qualitatem ciborum requirat meliorem, quia in hoc labore non tam confiderandus venit motus corporis, qui & ipse interdum vobemens est, quam ipsa feminis effusio, ex qua plurimum spiritus exinaniti, vires maximope-ice labefactant.
- Sed & inter impedimenta jejuniū connumeratur etiam paupertas, quæ qualis est debeat, ut excusat, ad nos non pertinet decidere, illud tantummodo per transennam, licet extra rem meanam adver- tam, quod quemadmodum capo apponens convi- vis, vel advenis, & viatoribus cibos veritos peccat mortaliter. Lefsius dub. 4. nn. 22. pari modo Pater familias, seu Oeconomus, & alia similes persona apponentes convivis, & familiae cibos, quibus jeju- num frangere possint, peccant & ipsi graviter. Na- varri. de quinq. precept. Eccl. cap. 21. n. 26. eodem modo videtur, quod ii. qui pauperibus jejunare potentibus veritos cibos offerunt, in pari culpa sint, & multo magis ipsi pauperes tales cibos comedentes, hac tamen ad Canonistas releganda, quod ad negotium nostrum non spectent, videndum tamen Azor. ubi sepe.
- SVMMARIVM.
1. Morbus est sufficientissima causa excusans homines ab observatione jejuniū.
 2. Non quilibet morbus legitime à jejuniū excusat.
 3. Non omne sanitatis incommodum à jejuniū proveniens siccio à jejuniū excusat.
 4. Vix dicitur jejuniū, ubi corpus nullum à vici- ratione in eo servata incommodum experiat.
 5. Quale, ac quantum incommodum sanitatis licet per- petui in observatione jejuniū.
 6. Non omnibus, qui à jejuniū leduntur, licet à jejuniū abstinent, declarata ut ibi.
 7. Morbus à jejuniū excusans debet esse atque non mo- mentum.
 8. Excusatio à jejuniū ob morbum est legitima quando est secundum morbi exigentiam, non autem fecus.
 9. Ratio vietus in Quadragesima, alisque jejuniis ne- quaque est infalibet.
 10. Nonnullis hominibus morboris ratio vietus Quadrage- simalis potest esse maxime noxia.
 11. Dolores omnes Capitis velutentes, &c. legitime ex- cusare possunt à jejuniū.

De Impedimento jejunandi ex causa morbi.

QVÆSTIO V.

Morbis est omnium sufficientissima, ac eviden-¹ tissima causa excusans homines à jejuniū, ut omnes Canonistæ docent, & ipsi quoque vulgus satis novit. licet autem plurimum hoc veritatem ha- beat, tamen non quilibet morbus à jejuniū legitime ² excusat potest, neque etiam idem morbus, qui ab una obligatione solvit, ab omnibus solvere potest. Quia vero longum est, & tedium non vacaret de singulis morbis, qui à jejuniū excusare legitime possint differre, idcirco nos per generales quadam regulas, five Canones ea determinabimus, quæ circa hoc negotium ad Medicum determinare spe- cat, nempe quibus in morbi jejuniū corporis saluti ut nocere possit, ut justus timor inde emanet gravioris morbi, vel etiam mortis; quod si quis magis particulariter de hac materia instrui possebat, audeat Io. Alphons. à Fontech. in specul. Med. Chri- stian. 2. per tot. qui copiosissime de his differunt. Nos à Capite incipientes, & per membrorum, par- tiumve ordinem procedentes, generales quidam conculciones, ut dixi, afferramus. sed ante omnem admoneendum primo, quod non omne sanitatis incom- ³ modum à jejuniū proveniens illico hominem à je- junio excusat; nam vix dici potest jejunare, qui ex 4 jejuniū nullum percipit corporis incommodum; idcirco enim ut admonitionis, jejuniū definitur maceratio, seu afflictio carnis ex abstinentia cibo- rum, nempe talis abstinentia, ut per ipsam caro ali- quod incommodum sentiat, & affligatur, ita ut ipsi- rit succumbat. ergo ut caro maceretur non tanto

fani-

Questio V:

De Jejunio, & Quadragesima.

sanitatis studio teneri nos oportet, ut quævis Sanita- tis latio etiam minima nos à jejuniū excusare de- beat, quale vero, ac quantum corporis, & sanitatis incommodum ex jejunio pati nobis licet, videtur definire D. Thom. 2. 2. queſt. 88. art. 2. ad tertium. ubi definit abstinentiam non esse Deo acceptam, nisi in quantum est opus virtutis; at abstinentia in tantum est opus virtutis, in quantum cum discretione fit, ut scilicet concupiscentia refrenetur, & natura non nimis gravetur, ita ut si ex observatione aliquis voti, vel jejuniū magnum, & manifestum gravamen quis sentire, & non esset facultas recurrendi ad superiorem (nam dixerat supra in his recurrendum ad superiorem) non debet homo tale votum (adde & jejuniū multo minus) servare. ego utrumne- ceat necne tanta abstinentia corpus suum macera- re, ut inde sequatur & diminuio vita, & morbus aliquis consideratione dignus, ad Theologos & Ca- nonistæ decidendum relegabo, sed juxta D. Thomæ superius allegata, quod non teneantur jejunare ex iei- nium obligati ex voto, ubi magnum, & manifestum gravamen sentiantur, dico, posse nos in tantum cor- pus affigere, quod à statu naturali in evidenter pre- ter naturalem non labetur, et enim status quidam corporum, qui medius est inter naturalem, & praeter naturalem, dicunturque hujusmodi corpora neu- tra, quæ quidem dantur juxta tres modos, à Gal. in Arte Med. descriptos. & dari suum Medico ex Iureconsultis dicit Canar. de Med. par. 1. n. 8. & Art. de Inform. p. 2. n. 11. Recorvaledientia ms. 3. ex Mander. in quo statu Naturæ vires consuetu imbecilliores sunt, homo familiarem sibi alacritatem diminutum experitur, color totius corporis in albidiorem, seu pallidiorem immutatur, & ex minima occasione morbus aliquis pro iplorum corporis apparatu subsequitur, hac omnia idcirco eo modo contin- gunt, quia naturæ vires ab alimenti consueti defi- citione languent, & sanguinis copia per inediā diminuta, ex quo spirituum copia ante affluebat, animalis alacritas pene evanescit, & vividus cutis color immutatur, aridus id quidem recte infirmari videatur in Euangeliō Marc. cap. 6. ibid. Cum au- tem jejunatis nolite fieri sicut Hypocrizæ trifles, exterminant enim facies suas, & quæ sequuntur, & inde. Tu autem cum jejunis unga caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunias- nam quia ex jejunio, cum secundum preceptum legis obseruantur, procedit extenuatio quadam, & coloris faciei in pallidiorem immutatio, idcirco Christus Dominus, ne homines jejunias nos deprehendant ex hoc, jubet, ut faciem lavemus, &c. Ergo ad hunc usque terminum procedere potest macerationis carnis ex jejunio proveniens, nam si ul- terius progrediatur, jam decidemus in statum praeter naturalem, & in evidentem morbum, quod an- licet, & quatenus, & quando licet, determina- read nos non spectat.

6.

Secundo admoneendum, non licere omnibus, qui à jejunio leduntur, à jejunio abstinent. conclusio est Valleſii in comm. 2. in lib. de vici. rati. in acut. & ratio, quæ ab ipso afferuntur est sequitur, quia multi eos dicere possunt à Medicis, ut se debeat gerere, quandoquidem est Medica ratio cavendi eas noxas aut omnino, aut maxima ex parte; ex quibus dilatant tam Medici, quam eorum consultores non esse petendam absolutionem à jejunii obligatione illico, atque lacsum quis se sentient à jejunio, sed potius querendum, an aliqua ratio jejunandi sit, quæ sit

De Jejunio, & Quadragesima.

281

magis salubris, quam præterita; dicemus enim tunc, à quibus abstinent nos oporteat; sunt enim qui ab aliquo cibo particulari in jejunis confu- to noxam percipiunt, hi si hunc cibum omis- sient, jejunium de caro commodissime servare possebant; alii nocet plurima comedatio unica vice facta; quia enim prandentes non conant, ingurgitant se in prandio; hi si minus comedent, etiam non carent, jejunum absque noxa ferre poterunt; alii nocet ciborum varietas, qui si sim- pliiori cibo sint contenti, nullo modo à jejunio leduntur, videant ergo Medici, ac rigore infi- stentes examinent, au aliquid simile irrepere pos- sit in his, qui jejunare obligati, ab ea obligatione eximere fluident hujusmodi illegitimis excusatio- nibus.

Admonendum tertio, non illico hominem in ⁷ qualibet morbo à jejunio excusari, sed necesse esse, ut morbus sit aliquius momenti; nam par- vus morbus, ac levis non est dignus nomine morbi. argum. l. 1. §. sed sciendum ff. de Edil. ed. quam & ego alias citavi ad hoc, & Canonber. lib. 1. Aphor. 2. & facit Gal. lib. de consit. Art. c. 19. unde non illico ac quis capite leniter doluerit, aut sto- macho tantisper male habuerit, aut etiam si leviuscula febris detentus fuerit, quæ non pertransierit terminum communem Ephemerarum diem faciliter integrum, à jejunio excusabitur: nam etiam morbus gravior sucedere possit, tamen conductus in ejus principio abstinentia iusta Medicorum pra- cepta, cum aliquando sola dieta, & abstinentia morbis in principio exsuperetur absque jeju- niū solutione; quod si minus ex voto succedit, tunc excusatio erit legitima; focus vero nequaquam.

Admonendum quarto, excusationem à jejunio ⁸ legitimam esse, si sic secundum morbi exigentiam, alias vero non: non enim quisvis morbus à qua- vis jejunii conditione excusare debet indiffer- ter; sed alter quidem ab eis carnium, alter ab eis tantum ovorum non carnium, alter ab unitate co- mestionis, alter ab hora refectionis, alter ab omni- bus simul immunem reddere hominem potest. quia exempli gratia frigiditas ventriculi, ex qua frigidiores cibos male potest concoquere, aut qui difficilloris sunt concoctionis, potest qui- dem hominem excusare à qualitate ciborum, non autem à carceris jejunii conditionibus. sic etiam nimius sensus, & fuctus ventriculi, ob quem ho- mo à retardatione horas consuetas comedendi ma- le afficitur, excusat illum ab unitate refectionis, & ab hora determinata comedendi, non autem à qualitate ciborum, & sic de ceteris.

Admonendum quinto, quod licet ratio vietus ⁹ in Quadragesima, alisque jejunii instituta in salubris ex se non sit, & cibi quadragesimales nihil sanitatis prejudicent, si regula, & modus adhibeatur, ut latissime probavimus supra, queſt. 2. per totam. tamen ubi homines valeriuari ¹⁰ existant, ac morbos, & aliqua corporis parte insigniter affecti, potest semper talis vietus ratio eos morbos certi quippe generis fore, & augere, quia in fatis calor vegetus, ac validus, & ab excrementis humoribus vel in partibus, vel in toto neque impeditus, neque oppressus optime suo munere fungitur in tantum, ut etiam prava alimenta, si quæ in usu vietus in jejunis veniunt, rectificare valeat, & in bonum nutrimentum com- mutare.

ij. Aa 3 mutare.

mutare, at contra in morbois calor debilis ex se, aut ab humoribus pravis, & excrementitis, vel in partibus, vel in toto impeditus, atque oppresus etiam non omnino vituperanda alimenta crudiora relinquunt, aut in pravos humores commutat; quod si alimentum ex sua natura illaudabile sit, ac prava qualitas, tunc omnino morbos in pejorem conditionem labi necesse est, & homines ex valetudinariis actu fieri morbos, & discrimen ipsius vita experiri. Concludendum ergo, quod multi cibi, & pricipue plures, quibus in jejuniis utimur, non simpliciter pravi sunt, sed respectice ad personas, que utuntur, nam fani in lecure velci possunt, cum tamen morbos, & valetudinarii insignem noxam ab illis percipient.

Quibus suppositis capite originem sumentes di-
camus primo. Capitis dolores omnes vehementes, continuos, aut periodales cum febre, aut sine febre, qui secum habent in affectionibus, vel exacerbationibus gravia, ac prava accidentia excularre hominem a jejuno respectu qualitatis ciborum. ratio est, quia in his morbis requiritur tale nutrimentum, quod facile concoquatur, & stomachum retardando defensum, & distributionem non aggraveret, quod parum excrementi habeat, quod evaporatione caret, & quod praecipue puitant in capite adaugere non valeat, si maxime dolor ab eo humore originem ducat. haec namque omnes causae facili possum ipsum caput majorem in modum repleere, dolorem augere, & atrociores morbos ex nomine accertere, ut Epilepsiam, Vertiginem, Apoplexiā, Paralysim, & id genus alios. loquimur autem de dolore capitum respectu praecipue, neque solum ova, sed etiam carnes his concedenda sunt, quia lactucia, butyrum, & hujusmodi capiti sunt nocivae, ut norum Medici. Vtrum vero tales morbi excubant ab unitate confectionis distingendum videtur; nam vel patientes sunt stomacho valido, & sic quod hoc ferre possunt jejunium quo ad unitatem refectionis, & tunc quidem videtur dicendum, quod non excubant, quia a cibi parcitare, & potus potius juvare, quam fecus, neque me movere Hipp. dictum in lib. de vici. rat. in acta. quod jejunium ad capitis dolorem malum fit, quia ibi non loquuntur in casu nostro, ut apud ipsum videre est. sin autem patientes stomacho quoque imbecilli sunt, ita ut non multum unica vice assumere possint, tunc etiam ab unitate refectionis immunes esse possint, quia alias unica, sed copiose refectione gravato ventriculo, acutius capite dolerent ob maiorem evaporacionem, & in præminata mala faciliter incidenter, cum semper caput comparatur stomacho.

Secunda conclusio. Omnes capitum morbi, qui vel per se rorosum quomodounque ludent, ut Apoplexia, Epilepsia, Paralyticus, spasmus, stupor, & his congeneres, vel qui sios hujusce classis affectus minantur, ut frequens vertigo, ac vehementes. Memoria lapsus, torpor, motus impotens, & alii non diffusiles legitime hominem exculant a jejuno respectu qualitatis ciborum, cum facile succedere possit, ut a cibis, quibus in jejuniis utimus, multa pituita generetur, & ali excrementiti humores, quilevi negotio graves morbos graviores facere, & ad salutem, aut mortem ancipites cum certitudine mortales reddere, & leviores etiam reddere graves possunt. Sed circa unitatem refectionis, & hora determinationem in comedendo non videntur legitime excularre, quia omnes, ac lingui predicti morbi ab

refe-

refectionis, neque ab hora determinata comedendi: cum enim quadragesimales cibi ubi impura corpora offendant, crassus alimentum subministrant, & maxima ex parte vaporofis, & facillime caput repleant, & cum in stomacho diutius comminatur ob coctionis difficultatem salem secundum plurimum, hinc facile est, tales morbos foveri, & adaugeri ita ut in perfectam cœcitatatem termintaentur; quod quia impedit potest multo majora bona, idcirco a jejunio abstineret licet juxta tradita in fine precedantis conclusionis. At vero si morbi confirmati jani sint, & in consummatam cœcitatem abierint, tunc quia non est, quod quid speremus à salubriori victus ratione, non debent tales morbi excularre a illa conditione jejunii. Sed & hic habet locum ampliatio, de qua in secunda conclusione, nam & hujusmodi morbi habent paroxysmos quodam & accessiones, & exacerbations pro temporum, & errorum, qui patruntur in ratione, victus, qualitate; & idcirco etiam hi possunt iure hominem in tempore intermissionis, & interpolationis excularre.

Tertia conclusio. Pectoris omnes morbi non modo ob praecium periculum, sed respectu etiam imminentis sunt legitima causa impediendi jejunium qualecumque, non solum, inquam, Quadragesimale, sed particularium quoque temporum, & vigiliarum, dummodo sint notati digni, cuiusmodi sunt omnes species Asthmae, Dyploce, & Orthopnece, Tussis mollella, ac pertinax, Haemoptysis, live sanguinis sputum, Empiema, Phthisis, & si qui alii his similes sunt, relinque enim pleuritem, & Pneumoniam, scuti reliqui poterat etiam Phthisis, quod febrem, ut alii nonnulli morbi conjunctam habent, de quibus separatum agemus. Ratio conclusionis est, quia frigidum pectori inimicum non tantum actu ex tenta Hippoc. & Gal. 5. Aphor. 24. sed etiam potentia, qui frigida omnia confidunt, ut frigida, & humores frigidos augmentant, cibi autem quadragesimales, & maxime selectiores, ut optimi pisces, frigi sunt, ut jam probatum est, habent præterea secum multam excrementitatem humiditatem, que apte est affectus prædictos ita exacerbare, ut hominem evidenter periculo expellant. & inter has affectiones connumerandus etiam

Catharrus. est autem Catharrus defillatio a capite ad pedes; nam materia alio defillans a capite alia nomina fortuit, sed & Catharrus, qui legitimè a jejuno excusat, debet esse insignis, & valde molestus, & cum non contempndi symptomatibus, ut si sit tenuis, fatus, diuinus, aspredinemque in pectori concitaverit, dolore, aut morbum; nam ex hujusmodi defillationibus, quae facile foveri possunt ab omnibus cibis quadragesimalibus, quod frigidi, & humili; quod vaporosi, quod falsi, quod excrementitis gigant humores; periculum impendet exulcerationis ipsius pulmonis, ruptura venarum, suffocationis, Asthmae, & aliorum morborum. Non debent tamen his morbis affecti in omni jejuno ad carnium confectionem admitti, nisi & debiles valde sint, & morbus sit valde urgens, sed fatis est, si ovis velci permittantur in diebus Venetus, & Sabbarthi, & in vigiliis, & quatuor temporibus. Admonendum autem, quod ubi defillatio crassa sit, copiosa, non debent ii, qui ea laborant exculari ab unitate confectionis, & ab hora determinata comedendi in jejuniis; contra vero si defillatio sit tenuis, & falla possunt laborantes ad omnia

dispensari. ratio ejus rei est, quia ubi crassa defillatio est, ipsa materia defillans facile abstinentia, & parcitate ciborum absunt, & sic qui talibus humoribus abundanti maxime ab inedia juventur. Gal. 12. Metab. cap. 3. & faciunt multo melius illa Hippocratis verba in lib. de vici. rat. in acta. Non affuerant autem cibi abstinentiam facilis omnino ferant, qui parte superiori pituitos fuit, quo sit, ut si semel in die cibi utantur facilis etiam ferant. At ubi defillatio tenuis est, aut falsa, abstinentia potius irritatur, quippe cum ea a calore procedat, at calidis, & fiscis naturis (nam & tales plerumque sunt qui hisce defillationibus sunt obnoxii) inedia est adversissima, ut ex eodem Hippocrate ubi proxime elicetur ibi. Talia vero molestias ferunt (nempe incommoda inedia, & non consuetas abstinentias) qui parte superiore picrocholi, hoc est biliosi, existunt, quod & Galenus confirmavit 10. Metab. cap. 5.

Sexta conclusio. Cordis morbi omnes, etiam si parvi sint, dummodo perseverent per aliquod tempus rationabile ob partis nobilitatem, & timorem majoris morbi possunt a jejunio legitime excularre respectu cujuscunque conditionis; cum his enim morbis perpetuo adjuncta est virium imbecillitas, lipothymia, vel frequens Animi defectus, stomachi languor, & alia symptomata hujusmodi maximis momentis; ob quorum urgentiam, & cibi optimi nutrimenti, & facilis concoctionis requiruntur, & non multa generantes excrementa, neque multi unica vice, quod apud Medicos nulla indiger probatio, sunt autem ii affectus maxime Tremor ipsius cordis, Cardiacæ, paffio dicta, & Syacopis.

Septima conclusio. Stomachi affectus omnes in 20 signes etiam sine febre, ut dolores, lipothymia, Cardialgia, debilitas, morbus, inflatio, & si quis alia sunt, que ipsius exerceant, legitime ab omni jejuniu obligatione excularre possunt, in omnibus enim, ac singulis hujusmodi affectibus stomacho, seu potius ventriculo insigniter laeso, cibi difficulter concoquuntur, & ob caloris pauperiem (neque enim unquam cum valido calore, aut fortitudine ipsius hac præhendunt) in multa copia oblati easdem passiones præsentes agent, & intermissas revocant, immo etiam acerbiores factas in mortem degenerate faciunt. De qualitate autem ciborum non est dubium, quod omnes Quadragesimales in his calibus improbantur, quia insigniter laderent possunt.

Octava conclusio. Hepatis, & Splenis, omnium que partium naturalium circumiacentium longæ, ac rebellis, consumaccesque obstrunctiones, aut tumores etiam sine febre, cæcacia, seu malus corporis habitus, Itentis omnes confirmante, seu longæ, Hydroptis species omnes tam incipientes, quam confirmatae, Melancholia Hypochondriaca insigniter exercentes, & si qui alii morbi his congeneres sunt legitime a jejunio exculant, & a quacunque jejuniu conditione: nam vel respectu partium maximum debilium, vel respectu copiae prævororum humorum, vel respectu caloris ipsorum viscerum, vel respectu flatuum, qui maximum in plerisque his morbis abundant, vel respectu tandem ipsarum obstrunctionum neque pisces, neque olera, neque fructus, neque leguminæ, neque aliud quid simile venit in cibis admittendum, ex quorum usus insignis noxa secutura sit, si maxime per longum tempus, & ad plures dies hujusmodi cibis utamur.

Nona conclusio. Renum vitia, & vesicæ, qua

22 urinæ

A a 4

- urina excretioni insigniter incommodant, ut debilitas, obstructio five à crasso humore, five à lapide, Gonorrhæa vera, sanguinis niætus, Diabetes, Stranguria, Ichuria, Dysuria, urina ardor, & alii affectus hujus generis legitime impedit hominem à jejunio: nam absque periculo notabilis mali non posunt sic affecti utri Quadragesimalibus cibis; qui pertinet multam generantes, & maxime in corporibus morboscaus præbent majori morbo. Posunt tamen horum plerique servare horam jejunii, & unica refectione esse contenti non modo absque periculo, sed etiam cum maximo jumento, cum multis excrementis abundant, quæ aliqua abstinentia absumi facile possunt.
- 23 Decima conclusio. Febres omnes, ac singula, omnesque ac singuli morbi febrem quamcunque five de necessitate, & ex sua natura, five per accidentem faciem habentes, continuit, vel interpolatae à qua-
- cunque jejunii conditione legitime exculant, quoad qualitatem enim ciborum pater, quod Quadragesimales cibi partim tanquam obstrutivi, & succumbentis generantes, ut leguminæ, partim tanquam inflammantes, & humores incidentes, ut salmenta, partim ut putrefactiones citæ obnoxiae, ut fructus, & pices, ut nonnulli volunt, partim ut multam, & excrementitiam humiditatem faciem habentes, ut herbae omnes sunt, febris maximè contrariantur. Quod unitatem vero refectionis, & horam determinatam comedendi, patet legitima esse excusationem, quia pro vehiculo est, non possunt crassiores humores ad articulos descendere, præterea aut concutur humorum magna repletio, aut non. Leviores ergo articulares morbi, ut simplex Poda-²⁹ gra, aut Chiragra, si ab humoribus frigidis sint, & crassioribus, vel à modica licet tenui, & calidiori materia excitati, vel si graviores sint, sed habeant adjunctionem maximam crudorum humorum copiam, & multam corporis coquochymiam, patiente existente habitus pleni, & viribus valentibus, nequam quantum est ex hoc legitime excusat indifferenter à quavis jejunii conditione; idcirco dicendum, posse excusare multis causis simul urgentibus à qualitate ciborum non ab aliis, quia ab abstinentia aliquando sic affecti sanantur, ut Medicis est notissimum, & facit pro Canonis Tex. in cap. Legimus. de Confer. distinet. s. nam habita ratione vicius, & selectis cibis quibusdam Quadragesimalibus in uestimentis convocatis, jejunium non modo non erit in his morbis noxiis, sed etiam maxime proficuum, & si magis durum esset, ut si abstinerent tales à vino, adhuc magis esset salutare. Neque etiam in aliis quibusdam causibus, si alias vires integræ sint, tam noxia judicanda his morbis sunt Quadragesimalia edulæ, ut dispensari jure possint ægrotare à solitione cuiuscunque conditionis; nam ex sua natura hi morbi abstinentiam requiriunt, & cibos modice nutritios, ex quibus non valde subtilis sanguis generetur, quales sunt selectiores cibi inter eos, qui in jejunis conceduntur. Quod si patientis corpus imbecille sit, & Arthritis, five quivis alias particularis morbus articulorum à materia tenui dependeat, neque adhuc multa repletio, poterit talis ad usum carnium dispensari, & ad alia prout temperamentum, & morbi natura, & alia conditio dictabunt.
- 27 Undécima conclusio. Cutanei morbi si decorantur officiant, vel mediocriter sanitati præjudicent, quatenus tales à nulla jejunii conditione excusare debent; sed si insigniter sanitati officiant, ut quia pruritus molestissimum faciant, somnum impediunt, incendium ac stimū excitant, & febrem aliquando accendant, aut etiam quia temporis diuturnitate vita insidiantur, ut Lepra species omnes, Alopecia contumax, & Tinca, Scabie species non-
- omnes

omnes inficiantur; & idcirco quodcumque morbi genus etiam ipsa febris, potest esse Gallicum, habere nempe hanc inimicam qualitatem naturalibus partibus primo, ac præcipue infestam, omnium enim morborum faciem fulcit, &

Omnia transformat se in miracula rerum,

veluti alter Protheus, de quo Virgil. 4. Georg. Ita-

- rum gravitatem, & levitatem: nam quod ad inimicam illam spectat qualitatem, dicendum videtur non excusare ab illa jejunii conditione, unde si alius morbus per se non excusat, ex hoc quod Gallicus sit, non excusat, ut exempli gratia, si ulceræ Gallica quis paciat non aliqua graviori conditione insignia, non ob id quod Gallica sunt excusabant, non enim haber prava illa qualitas quicquam in cibis, quod ex proprietate naturali illi contrarietur, sed per accidentem tantum, & cœna omisso his morbis maxima ex parte est propria.

32 Decimaquarta conclusio. Vulnra omnia lethalia, five cum febre, five ablique febre, item ulcera maligna, Cachectica, ut Chironia, Telephria, & hujusmodi legitime à jejunio exculant, ratio est in promptu, quia corpus indiger alimentis optimis, & nullum habentibus excrementum, vel quare minimum; talia autem ex optimis cibaris, & facilis concoctionis proveniunt. Limita tamen hanc conclusionem quoad ulcera maligna, si enim sint ablique febre, quemadmodum & vulnera ablique febre, si modo aliud quicquam non ureat, excusatio valeat quod qualitatem ciborum, non quod reliquæ conditions in jejunio observandas, imo neque ad omnes interdictos cibos dispensandi videntur tales infirmi, sed possunt esse contenti ovis, nisi aliud quid ureat, ut morbi principium, in quo ova videntur suspecta maxime in vulneribus, in quibus

33 34 etiam & carnes habent candem suspicionem. Amplius vero præcipuum conclusionem quoad vulnera dicendo, quod etiam si sint indifferenter, nempe quæ sint cum periculo vita ob eorum qualitatem, sed non certo & evidenti, conclusio tamen procedat, quia timor rationabilis futuri mali est iusta causa excusationis, ut alias dictum superius est.

35 36 Decimaquinta conclusio. Valeritudinarii, nimirum qui de facilis ægrotant, vel qui perpetuo aliqua corporis valetudine detinentur, ut stomachi sunt, Hepatici, Lienosi, Hypochondriaci, viscera obstrutaæ habentes, Hernioi, & mulieres hysterica, hujusque classis alii à jejunio jure possunt fieri immunes, declaranda tamen conclusio: nam valetudinarii quia de facilis ægrotare possunt, non modo ob qualitatem ciborum, sed ob immutationem vicis possunt aliquem morbum contrahere, sic etiam & alii, si Hernioi excipias, hos enim à qualitate ciborum immunes fieri cum cautela permittendum, alii jejunii conditionibus nullo modo.

37 38 Vitima conclusio. Mulieres utero gerentes quæcumque gestationis tempore, puerpera per totum puerperium, Nutrices quoque suis puerulis lac prebeat non modo jejunare non tenentur, sed jejunantes peccant maxime prægnantes, & nutrices, si ex jejunio quicquam aduersi conceptum, aut puerulorum sanitati adversari, ut alias dixi. In hoc tamen animadvertisendum, quod conclusio procedat, quando prægnantes sensibiliter experientur, se vel à ciborum qualitate, vel à retardatione, & diminutione refectionum lœdi, & quod nutrices, quando in ipsis lac evidenter deterius evadit ex tali

qualitate ciborum, (nam quoad quantitatem refec-

tionum procudubio non tenentur) vel puerulos

suos habent viribus imbecillis, & valetudinarios;

aliter si nihil à jejunio sentiant se lœdi, non tolum

non peccant jejunando, sed peccant nisi jejunent,

hoc tamen Medicorum iudicio relinquuntur.

S V M M A R I V M.

1 *Potus extra cibum non frangit jejunium.*

2 *Potus an nutrit.*

3 *Aqua nutrit. Contrarium num. 5.*

4 *Omnia que nutrit possunt interdicta extra unicam componens sunt in jejunio.*

5 *De precepto jejunii non est unica potatio, sed tantum una composita.*

6 *Finis jejunii est afflictio carnis.*

7 *Caro magis affligitur ex tolerancia sitis, quam ex tolerancia famis.*

8 *Potus ordinatur ad distributionem ciborum, non ad nutrionem.*

9 *Ecclesia imponens jejunium non intendit Animam, vel corporis detrimentum offerre.*

10 *Ad finis tolerantiam cur non obligemur in jejunio.*

11 *Facilius tolerat famem, quam sitis.*

12 *Vini potus extra cibum in jejunio an recte ab Ecclesia permitatur.*

13 *Vini potus extra cibum in jejunio an recte ab Ecclesia permitatur.*

14 *Vini potus videtur de directo contraria intentione Eccl. scilicet, quam habet imponendo jejunium.*

15 *V. num nutrit.*

16 *Vini potus Venerem similitudinem.*

17 *Jejunium ad carnis afflictionem institutum.*

18 *Carnis unica compositio fungulis diebus jejuniorum sit ab Ecclesia ordinata.*

19 *Famem vini potio tollit.*

20 *Facilius est repleri potu, quam cibis.*

21 *Vini usus in jejunio erat antiquus interdictus.*

22 *Vini potus extra cibum permisus ob conjecturam.*

23 *Intentio nature in potu est distributione alimenti solidi.*

24 *Potatis intentio in potu est levare situm.*

25 *Vinum conceditur ratione potus, non ratione alimenti, & num. 30.*

26 *Vinum excusat luxuriam per modum alterantis.*

27 *Immoderate bibens, ac prebens luxurie occasionem, jejunum metum perdit.*

28 *Ecclesia concedendo vini potum non intendit, ut per illum famis incommode expellamus, sed ut famam levem.*

29 *Vinum inter ea consumatur, que universim, & celestiter nutritum.*

De Potu in Jejunio extra refectionem.

Q Y A E S T I O VI.

O Mnes DD. in hoc consentiant nemine penitus tu discrepante, potum, utpote extra cibum, (nam & in potu, ut omnes norunt affluntur quædam, quæ rationem habent alimenti) jejunum nullatenus frangere. D.Tho. 2. 2. quest. 147. art. 6. Abb. de Obser. Jejun. num. 3. Navar. de quæ precept. Eccl. cap. 2. num. 13. Azor. Inf. Moral. lib. 7. cap. 11. vers. Septimo queritur. Less. de Inst. & Inv. lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 10. Ant. Fernand. in exam. Theol. mor. par. 2. cap. 7. 5. 2. nu. 1. Vinc. Filiucc. Moral. quest. tract. 27. par. 2. cap. 2. num. 42. & ali Canonicæ omnes, & ex nostris